

עלים

עלון שבועי משולחן מערכת מכון עלה זית

publish@alehzayis.com | 732.513.3466
alehzayis.com

עלה מגילה

לצאת ידי מצות ת"ת ע"י קריאת אשה ועוד

ע"פ אמת ליעקב על הש"ס מהג"ד יעקב קמנצקי זצ"ל, ג' כרכים
נערך ע"י הרה"ג ר' דניאל יהודה מישיטט שליט"א

עלה משתה

שיעור עד דלא ידע

ע"פ ספר שקל הקודש,
מהרא"ן הירץ שיאר אב"ד מייניץ, ונכדו הרב שמואל באנדי זצ"ל

אמר רבא מיחייב אינשי לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי (מגילה ז, ב)

המפרשים והדרשנים טורחים לבאר מאמר זה. גם יש לדקדק לשון 'עד', הו"ל ליה למימר 'חייב לבסומי שלא ידע' ומאי לשון עד? גם יש לשאול, למה נקבע דווקא שיעור זה של לבסומי.

ונראה, דעיקר שמחה דנצטוינו בפורים הוא על שקבלנו אז את התורה מרצון, כדאיתא בגמ' דשבת (פח, א) הדר קבלוה בימי אחשורוש שנאמר 'קימו וקבלו' (אסתר ט, כז), וזה הוא עיקר שמחתנו בפורים כיום מתן תורתנו. וזה הוא ודאי העיקר, בפרט גבי אכילה ושתיה שצריך להיות תמיד זכרונו על התורה כדי שלא יבוא ע"י אכילה ושתיה לידי קלות ראש ולידי חטא ח"ו, כי בקל יכול לבוא ע"י אכילה ושתיה לשכחת התורה ח"ו, כמ"ש בפרשת עקב (דברים ח, יב) "פן תאכל ושבעת וגו' ושכחת". ולכן כל זמן שידוע שיוכל לכיין לשם שמים, ושמתו משום קבלת התורה מחדש, יוכל לשמות, דכל זמן שהשמחה משום התורה לא יבוא לעבור על התורה. אבל אם שתה כל כך עד שמרגיש בעצמו שישתכר ולא יוכל לכיין זאת, שוב לא ישתה, כי אז אין כוונה לשמים ומאי אהני ליה באכילה ושמחה אם אין כוונה לשמים.

והנה הפסוק 'קימו וקבלו' דדרשינן מניה קבלת התורה מרצון, נמצא המגילה בין מפלתו של המן - דהיינו 'ויתלו את המן על העץ', לבין ברוך מרדכי - דהיינו 'כי מרדכי היהודי גדול למלך אחשורוש וגו' דורש טוב לעמו וגו'". וזה כוונת המאמר חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, היינו עד שלא יודע את הפסוק הכתוב בין ארור המן לברוך מרדכי דהיינו 'קימו וקבלו', שהיא התורה אשר קבלו ישראל מחדש ונתעוררה ע"י ארור המן וברוך מרדכי, שע"י הנסים הגדולים האלו קבלו אז ישראל את התורה ברצון טוב. וכל זמן שידע מזה חייב לשמוח, אבל אם לא ידע עוד מזה, אסור לו לשתות יותר וכנ"ל.

ועוד יש לפרש שרמוז בזה ענין קבלת התורה, כי התורה היא התרי"ג מצות אשר קבלנו עלינו אז מחדש ומרצון לבבנו לקיים אותם. ומאמרו 'בין ארור המן', היינו האותיות האמצעיות שנמצאות בין ובתוך המילים 'ארור המן' דהיינו אותיות 'רום'. ואותיות אלו במילואם דהיינו 'ר"י ש"ו א"ו מ"ם' גמטריא תרי"ג, ובא לרמוז שחייב לבסומי עד שלא ידע עוד מן תרי"ג מצות, שאז צריך לפסוק.

איתא בגמרא (מגילה ג, א) מכאן סמכו של בית רבי שמבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה. לכאורה צ"ע, הא שמיעת המגילה נמי תורה היא, דהא כתבו התוספות (ברכות כ, ב) ד"ה כדאשכחן שאפשר לצאת ידי תלמוד תורה מדין שומע כעונה, ואם כן שמיעת המגילה נמי תלמוד תורה היא. ולכאורה היה אפשר לומר, דלפי מה שכתבו התוספות לקמן (ד, א ד"ה נשים חייבות) שיכולות נשים להוציא גם את האנשים, ואם כן שפיר איצטרך לן הך דינא דמבטלין תלמוד תורה וכו', דהיינו אפילו לשמוע מנשים, והתם הא בוודאי לא יוכלו לצאת ידי תלמוד תורה ע"י שמיעה מנשים דהא אינהו לאו בני חיוב תלמוד תורה נינהו.

[הערת המערכת: דברי הגר"י קמנצקי לכאורה צ"ב, דמכל מקום יוצאים ידי חובת תלמוד ע"י הרהור. ואולי יש לומר שכוונתו שנפק"מ אם לא מבינים, שפשוט שכדי לצאת ת"ת בהרהור צריכים להבין, אבל מדין שומע כעונה אפשר לצאת אע"פ שאין מבינים. אך דא עקא, שבעל אמת ליעקב עצמו בהקדמתו לספרו על התורה האריך לבאר שאע"פ שיש לצאת ידי ת"ת בקריאת התורה בלי הבנה, אבל נ"ך אין יוצאים בלי הבנה, עיין שם טעמו, וצ"ע. הש"ש]

אבל של בית רבי בודאי מגביר היו שומעין את המגילה. אבל האמת נראה דבאמת לא יוכל לקיים מצות תלמוד תורה על ידי קריאת המגילה בפורים, וכדמוכח מהירושלמי בפ"ק דברכות שהביאו התוספות שם (יא, ב) גבי והוא ששנה על אתר, דאינו יוצא בקריאת שמע מצות תלמוד תורה.

[הערת המערכת: כוונת הגר"י זצ"ל להוכיח מתוספות, שכיון שיוצאים ידי מצות קריאת שמע אי אפשר שיעלה גם למצות תלמוד תורה. ומצאתי יסוד זה בשם החזון איש בספר שיח השדה לפאר הדור הגר"ח שליט"א (ח"ג ברכות יא, ב) וז"ל, והטעם יש לומר כיון דקורא לשם מצות קריאת שמע אין בזה מצות תלמוד תורה, שעושה זה משום מצוה אחרת,

הגר"י יעקב זצ"ל עם יבלחט"א הגר"ד נוישיטט שליט"א

וסברא זו שמעתי ממרן חזון איש (שליט"א) זצ"ל והביא כמה ראיות לזה. ובה יש ליישב מה שהקשו אחרונים ז"ל (רש"ש מגילה ג, א ועוד) מבטלין תלמוד תורה וכו' ולפי מה שכתבתי אתי שפיר דכשקורא לשם מצות מגילה אין לו מצות תלמוד תורה, עכ"ל השיח השדה.

הש"ש

הזמנים לעיר ליקוואוד יצ"ו נערכו ע"י הרב משה ברוך קופמאן שליט"א

מוצאי שבת		יום השבת		ליל שבת		ערב שבת	
6:41	ג' כוכבים קטנים	8:25	סו"ז קרי"ש מג"א (לפי האופק)	5:41	הדלקת נרות	12:38	מנחה גדולה (חצי שעה לחומרא)
7:13	ע"ב דקות	9:10	סו"ז קרי"ש גר"א וגר"ז	5:56	איסור מלאכה (בשעה"ד)	3:03	ט' שעות (להתחלת סעודה)
7:21	ר"ת ד' מילין לחשבון המעלות	10:08	סו"ז תפילה גר"א וגר"ז	5:59	שקיעת החמה	3:32	מנחה קטנה (לעשיית מלאכה)
9:24/10:09	סו"ז קר"ש ביום א' (DST)	12:06	חצות היום (סעודת שחרית להב"ח)	6:07-7:07	מזל מאדים (למאן דחש ליה)	5:11	פלא המנחה מג"א (לפי האופק)
5:46 AM	עלות השחר תענית אסתר	6:00	שקיעת החמה	6:38	צאת ג' כוכבים (לקרי"ש לפני סעודה)	5:29	חצי שעה קודם שבת

בגמרא (מגילה ד, א) מצינו הוה אמינא תמוהה, דענין מקרא מגילה מתקיים על ידי לימוד משניות, וזה לשון הגמרא, ואמר רבי יהושע בן לוי חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר אלקי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי. סבור מינה למקרייה בליליא ולמיתנא מתניתין דידה [-משניות של מסכת מגילה, רש"י] ביממא. אמר להו רבי ירמיה, לדידי מיפרשא לי מיניה דרבי חייא בר אבא כגון דאמרי אינשי אעבור פרשתא דא ואתנייה, ע"כ. מבואר שהיה הוה אמינא שמקיימים 'מקרא מגילה' במשניות [ועיין טורי אבן (שם) שזהו רק לתלמיד חכם, אך עם הארץ יקיים ע"י מקרא מגילה]. וצריך להבין הסברא, הלא ענין מקרא מגילה הוא "קרייתא זו הלילא" (שם יד, א), ואיך זה מתקיים ע"י לימוד הלכות.

ובאמת מצינו מושג זה בספרא (בחוקתי א, ג) אצל כמה מצוות של זכירה, דלא די להזכיר את הענין גרידא אלא חייב ללמוד ההלכות, וזה לשון הספרא: "וכן הוא אומר 'זכור את יום השבת לקדשו', יכול בלבך, כשהוא אומר 'שמור' הרי שמירת לב אמורה, הא מה אני מקיים 'זכור', שתהיה שונה בפ"ך [-הלכות שבת, ראב"ד ור"ש]. וכן הוא אומר 'זכור ואל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלקיך במדבר' [-במעשה עגל], יכול בלבך, כשהוא אומר 'אל תשכח' הרי שכיחת לב אמורה, הא מה אני מקיים 'זכור' שתהיה שונה בפ"ך [-הלכות עבודה זרה, ר"ש]. וכן הוא אומר 'זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים', יכול בלבך כשהוא אומר 'השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות' הרי שכיחת לב אמורה, הא מה אני מקיים 'זכור' שתהיה שונה בפ"ך [-הלכות נגעים, ראב"ד ור"ש]. וכן הוא אומר 'זכור את אשר עשה לך עמלק', יכול בלבך, כשהוא אומר 'לא תשכח' הרי שכיחת לב אמורה, הא מה אני מקיים 'זכור' שתהיה שונה בפ"ך [-הלכות מגילה, ראב"ד ור"ש]."

וכענין זה מובא בשם מרן הגרי"ז הלוי זצ"ל (הגדה מבית לוי ד"ה והיו מספרין, בשם הגר"ח"א טורצין זצ"ל וכתבי תלמידים) שסיפור יציאת מצרים מתקיים גם על ידי לימוד ההלכות, וכמו שמדויק בלשון השו"ע ("א"ח סימן תפא סעיף ב), "חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח וביציאת מצרים ולספר בניסים ובנפלאות שעשה הקב"ה לאבותינו עד תחטפנו שינה". ע"ש אריכות בזה.

וכן מבואר מדברי הריטב"א (מגילה ד, א), דהא דאיתא בגמרא (מגילה לב, א), "תנו רבנן משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום, הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג", שאין זה כדי שידעו איך לקיים מצוות היום כתיקונן, אלא כדי לפרסם המאורע של היו"ט [וביאר, שמפני זה איתא בגמ' (ד, א) שגם בפורים שחל בשבת יש חיוב שואלין ודורשין באגרת הפורים, אע"ג דלא שייך לדרוש בהלכות שהרי כבר קראו המגילה מאתמול]. והיינו כיסוד הנ"ל דזכירה וסיפור מתקיימים על ידי לימוד ההלכות.

ובהסבר הדברים איך מתקיים סיפור הנס על ידי לימוד ההלכות, נראה להקדים דברים נפלאים שכתב הגאון רבי ראובן גראזאווסקי זצ"ל (הקדמה לס' ברכת שמואל חלק ב ד"ה הרוחניות) על חמיו מרן הגאון רבי ברוך בער זצ"ל, וזה לשונו:

"הרוחניות וכל דבר הנתפס בשכל התורה היתה אצלו [-אצל רבי ברוך בער] כממשיות חושית. דבר זה היה מודגש אצלו בכל דרכיו ובעיקר בביאור סברותיו בהלכה, ומתוך כך היה מבאר למשל ששור שאין לו בעלים, שאין לו דין שור המזיק, הרי אינו שור (איז ער דאך נישט קיין אקס), וכן בסוגיא של פתח פותח וחזקה של אין אדם טורח בסעודה ומפסידה, שהיה מבאר את המחלוקת הראשונים שם שפלוגתתם היא אם על ידי הריעותא הזו נפחת ונתרועע שטר הכתובה שלה (צי עס איז צובראכן געווארן דער שטר), וכן בנוגע לענין חפצא שלפי הסברתו וביטוי, כל ענין רוחני נחשב אצלו לחפצא, וכגון ענין דעת בקנין שהיה מבאר, שהדעת הוא העושה חלות חפצא של קנין, וכן הרבה כיוצא בזה".

השקפת הגאון רבי ברוך בער על הבריאה היתה אחרת לגמרי מהשקפה שלנו. אנו רגילים לחשוב [דרך משל] שהאיש יש לו זרוע, והתורה ציוותה להניח תפילין עליו. אבל רבי ברוך בער לא הסתכל על הזרוע באופן זה. לפי השקפה שלו עיקר המציאות של הזרוע היא מה שמקיימים בו מצוות תפילין. והיינו כמ"ש חז"ל שהקב"ה הסתכל באורייתא וברא עלמא, ולכן עיקר המציאות של כל נברא היא באמת חוקי התורה. ולכן יש הוה אמינא בגמרא שהתלמיד חכם ילמוד משניות מסכת מגילה כדי לקיים ענין "קרייתא זו הלילא". כי עיקר המציאות ושורש המאורע של נס פורים הוא מסכת מגילה. וזהו גם ענין קיום סיפור יציאת מצרים על ידי לימוד ההלכות פסח, וכן קיום זכירת עמלק על ידי לימוד הל' מגילה וכו'.

קול עלה

מחוסר בגדים במכנסי כהונה

ראיתי בגליון של פרשת פקודי שדן הרב אורי אוקס בדין וגדר מכנסים. והביא דברי ר"י מאורלייני"ש (תוס' זבחים יז, א ד"ה אין בגדיהן) שבגמ' סנהדרין ילפינן מיתה במחוסר בגדים משום דהו"ל דין זר וזר ששימש חייב מיתה, וקשה הרי מיתה כתיבא בהדיא בקרא במחוסר בגדים בפרשת תצוה (שמות כח, מג), ולמה לי דרשה. ותירץ, דאע"ג דכולהו בגדים כתיבי התם מ"מ דחייב מיתה האמור בפרשת תצוה במחוסר בגדים הוא רק בחסרון מכנסים, וחייב מיתה בשאר בגדים ילפינן בסנהדרין משום דהו"ל דין זר וזר ששימש חייב מיתה, ומכנסים לא ילפינן משאר בגדים. והקשה הרב אוקס בשם חתנו, שהתוס' איירי רק לגבי חייב מיתה, אבל מה שמחוסר בגדים מחלל עבודה הו"ל מדין זרות, ומאחר דלא ילפינן מכנסים משאר בגדים, מנא לן שמי שמחוסר מכנסים הו"ל מחלל עבודה. ועיי"ש מה שתירץ בשם הג"ר אריה ברנשטיין שליט"א.

ונראה לתרץ קושייתו באופן אחר ובהקדם, הנה יש תחת ידי כתבי יד של אחד מתלמידי הגרי"ד מבוסטון זצ"ל [שלעת עתה לא ראה אור הדפוס] וברשימותיו על מסכת סנהדרין (מט, ב) אהא דאמרינן "מנין שלא יהא דבר קודם למכנסים", הקשה הגרי"ד איזה חשיבות יש למכנסים להקדים לשאר בגדים, והלא אמרו כתונת עדיפה מיניה. וביאר שבמכנסים יש ב' קיומים: א. בגדי כהונה. ב. לכסות בשר ערוה. וזהו ביאור שיטת התוס' לקמן (פג, ב) שאע"פ שאין הנכנס למקדש מחוסר בגדים חייב אלא בעבד עבודה, הנכנס מחוסר מכנסים אף בביאה ריקנית חייב, מחמת "ולא תגלה ערותך עליו" דפרשת יתרו. ואה"נ שאם היה לבוש מכנסי הדיוט אינו חייב, שאין המיתה באה אלא מחמת גילוי ערוה, ואף שאין מכנסי הדיוט בגד כהונה, כיסוי מיהא איכא, עכת"ד. [והוסיף אותו תלמיד, שיש לדייק כדברי הגרי"ד בלשון הגמרא שנקט "מנין שלא יהא דבר קודם למכנסים", ולא "מנין שיהיו המכנסים קודמים", שמשמע שזה שהמכנסים קודמים אין זו מעלה במכנסים מצד הבגדי כהונה. וראה מה שכתב הגבורות ארי ביומא (כג, ב) שלבישת המכנסים לפני לבישת הכתונת מעכבת].

וא"כ אתי שפיר הא שנלמד משאר בגדי כהונה למכנסים דין זרות, ומכל מקום א"א ללמוד ממכנסים לשאר בגדי כהונה. שהלא יש ב' דינים במכנסים כהנ"ל, אחד כשאר בגדי כהונה והשני לכסות בשר ערוה. וא"כ י"ל שאין החיוב מיתה נובע מדין חסרון בגדי כהונה אלא משום חסרון כיסוי ערוה, ולכן א"א ללמד ממנו לשאר בגדי כהונה, אולם עדיין לא יצאו המכנסים מתורת הבגדים ולכן אפשר ללמוד ממכנסים משאר בגדים לענין מחלל עבודה.

מנחם מנחם פרידמאן

קריאת המגילה לביל פורים היא במוצאי תענית אסתר, כאשר הקהל שרוי בצום. ויש קושי בקריאת המגילה מתוך תענית בפרט בשנה זו, לפי שמשנת תשס"ח 'שעון קיץ' מתחיל בארה"ב כבר מאמצע חדש מרץ למניינם, ומפני זה ברוב שנות העיבור חל תענית אסתר אחר העברת השעון, ויש 'הוספת שעה' עד זמן סוף התענית.

נוסף לזה, מה שמנהג העולם להחמיר אפילו שלא לטעום קודם קריאת המגילה. דבר זה הוא חידוש גדול, כי ברוב מצוות מתירים עכ"פ טעימה לעת הצורך. גם הרמ"א (סימן תרצב סעיף ד) כשהעתיק דברי התנה"ד שינה הלשון ולא כתב שאסור לטעום אלא כתב אסור 'לאכול'. הדבר מפליא ביותר, אשר קודם תקיעת שופר שהוא ג"כ מצוה חביבה בשעתה ומצוה של תורה ויום הדין, עכ"ז הרבה מקדשים ואוכלים פת כיסוין [והרבה פעמים מקילין אפילו באכילה ממש יותר מכביצה ועיני ראו ולא זר] וסומכים עצמם על דעת המקילין, ואילו במצוות מגילה בקריאה דלילה דקילא משל יום, ואף התענו כל היום, ועכ"ז מחמירים שלא לטעום כלום. וביותר, שהערוך השלחן כתב (סימן תרנב) דשתיית תה אינה אפילו בכלל טעימה, וא"כ כל שכן שיש מקום גדול להקל עכ"פ בשתיית תה או קפה. שוב ראיתי בספר מסורת משה (חלק א אות תכד) שתמה על מה שמקפידים כל כך בקריאת המגילה ואילו בתקיעת שופר מקילין.

ועוד שלישיה, שנהוג אצלנו ברוב מקומות להחמיר בזמן זה"כ שאין מתחילים המגילה עד קרוב לשעה אחר שקיעה ויש מקומות עד ע"ב דקות אחר שקיעה, אף שבימי מרץ כבר נראים הכוכבים ארבעים דקות אחר שקיעה ודי בזה עכ"פ למצוה דרבנן. מחמת כל זה יתכן שמתענים עד אחר שעה תשע בערב. והרי תענית אסתר נעשה ארוך כמו י"ז בתמוז!

והנה בתקופת הראשונים כבר מצינו **שחכמי אשכנז** החמירו שלא לאכול קודם המגילה, אבל לא דקדקו כל כך לקרוא אחר צאת הכוכבים. התרומת הדשן (סימן קט) כתב שמי שהוא אנוס קצת ואינו יכול לילך לביהכ"ג, וצריך להמתין עד אחר שקראו הקהל, וקשה עליו לישב בתענית כל כך, יכול לשמוע קריאתה מבעוד יום מפלג המנחה ולמעלה. והובא דין זה בשו"ע (סימן תרצב סעיף ד). תלמידו בעל לקט יושר הלכות פורים הביא שכן הורה רבו הלכה למעשה, שאפילו בשנת העיבור היה מיקל להחלשים לקרא את המגילה מעט קודם **שיכה ה' (5:00) בעיר נויאשטאט** when the clock strikes five שהוא אחר פלג המנחה.

אבל יש עוד מקור קדום להקדים קריאת המגילה **בדברי חכמי פרוניציה**. הבי"ב בסימן תרפ"ז מביא בשם הארחות חיים בשם הראב"ד דנהגו לקרותה מבעוד יום ליל י"ד, כדי להקל על האנושים והמעבורות שלא להתענות יותר מדאי. מסתימת לשונם 'מבעוד יום' משמע שאין טעמם דוקא משום פלג המנחה, אלא מדין קריאה ב"ג שהוא זמן קהילה לכל. וכמו שהביא בברכי יוסף (סימן תרצב ס"ק ה) הו"ד בשערי תשובה (שם ס"ק ז) בשם המאירי. ולפי"ז יתכן להתיר אפילו קודם פלג המנחה.

אכן הפרי חדש (בסימן תרפז ובסימן תרצב) שלל בתקיפות מנהג זה, ואפילו לענין דיעבד כתב, שאם קראו קודם זה"כ צריך לחזור ולקרותה בברכותיה. ומבואר מדבריו שאין כוונתו לחלוק מצד שצריך דוקא י"ד ולא י"ג, אלא הטעם שחולק מצד דבעי 'לילה' דוקא, כדאיתא במגילה (ד, א) חייב אדם ל קרא את המגילה **בלילה** שנאמר (תהלים כב, ג) אלהי אקרא יומם וגו' **ולילה** ולא דומיה לי, ופרשיי זכר לנס שהיו זועקין בלילה. [ולכן אין לדמות למה שמקדימים שאר מצוות כגון נר חנוכה או ספירת העומר, כי שם אי"צ לילה דוקא.]

במור וקציעה (סימן תרפז) תמה על הפרי חדש כיצד פסל בפשיטות מנהג רבותינו הראשונים והאחרונים. ולכאורה סברתו שהדרשה של קריאה בלילה אינה דרשה גמורה, אלא היא כשאר מצוות שתקנו בלילה, דאין הכונה 'לחשיכה' אלא הכונה כאשר יש דין לילה. ולכן לא גרע מקריאת שמע שהתנה"ד סמך עצמו על דעת ר"ת להקל מפלג המנחה, והוא הדין בזה.

ולהלכה, החיי אדם (כלל קנה סעיף ה) הסכים כמעט לדברי הפרי חדש, רק סובר שאם קרא בדיעבד אין לחזור ולקרות בברכה, דסוף כל סוף לענין זה הוא ספק ברכה להקל. אבל בביאור הלכה (סימן תרצב ד"ה מפלג) כתב דכיון שהרבה אחרונים העתיקו דברי הראשונים והתנה"ד להלכה, לכן "אפשר במקום שהדחק גדול אף בציבור יש להקל לקרות אף שאין עדיין לילה גמורה". ויש לציין דברי יסוד ושורש העבודה (שער יב פרק שלישי) שמהשמטת השו"ע משמע שלא כל אדם יכול לומר אנוש וחולה אני, וגם בערוך השלחן (אות ח) כתב "ומימינו לא שמענו מי שיעשה כן".

ולמעשה אין חיוב לאחר יותר מדאי. וכבר כתב בשו"ת אגרות משה (חלק ד סימן סב) שיתפללו ערבית כארבעים דקות אחר שקיעה ויתחילו המגילה כחמשים דקות אחר שקיעה. היוצא לנו מכל זה, ומה שרוצים להחמיר מצד שקריאת המגילה דברי קבלה וכדברי תורה דמאי - שלש תשובות בדבר: א) כפשוטו רק ביום הוא דברי קבלה ולא בלילה כמבואר בספר טורי אבן. ב) אפילו את"ל דהוי דברי קבלה לא ברור שצריך להחמיר כשל תורה. וכעין מה שאין מתענים בתשעה באב עד זמן צאת השבת אף שהוא ג"כ מדברי קבלה. ג) אפילו לו יהא כדבריהם, מכל מקום בענין זה אפשר לצרף שיטת הפוסקים היוצא מבעוד יום, ועכ"פ שכבר הוא לילה לשיטת הגאונים בודאי יש בזה כדי סמיכה להתחיל המגילה.

הנה, הגמ' ב"ק (סו, ב) הביא ברייתא ד'קרבנו ולא הגזול', ואסקינן דאיירי בגזל קרבן דחבריה. והקשו התו' למה לי מיעוט דאין הקרבן עולה בשביל הגנב, תיפוק ליה דאינו בר מכירה, דהמוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום. ותירצו דכי איצטריך קרא לקרבן פסח דיכול לימכר אף לאחר הקדשתו, ע"ש. והנה מסתימת רש"י לא משמע דאיירי דוקא בקרבן פסח ולפי"ז הדרא קושיא לדוכתא [ע"י בתו' ר"פ וכן בפנ"י מה שתירצו בזה].

ולכאור' יש לדון בעיקר הנחת התו' [וליישב רש"י], דאף אם נימא דא"א למכור, מ"מ דילמא יכול להעביר בעלות מהבעלים לגנב ע"י 'קניני גניבה'. והעד לזה מדברי הגמ' להלן (עא, ב) דשייך גניבה על איסורי הנאה - ותקשי על השיטות דאין זכיה באיסוה"ג (ע"י קוב"ש ב"ב אות שח דעמד בזה, וכן בשו"ת עויו"ט), אלא בע"כ מכירה לחוד וגניבה לחוד, ודכוותי' בנידו"ף אף דהקדש אינו בר מכירה מ"מ הוי דבר הנגזל [וממילא הריצוי נגרר אחר בעלות הקרבן כמו דמצינו בק"ל לריה"ג], ע"כ. ושו"מ בצ"ב דכ' על קושי ית התו' דלא קשיא, וז"ל, "ולעני"ד לק"מ, דדוקא המוכר לא מהני שהרי אין לו כח למכור [ולגזול אינו חפץ]. אבל הרוצה לגזול הקדש ס"ד דמהני, קמ"ל דלא מהני גזל", ודבריו צ"ב, ואולי כוונתו לכמש"כ.

אכן יש לדחות בשני אופנים את ההוכחה מאיסוה"ג שלקניני גניבה א"צ בר מכירה, חדא, דמהתם עדיין לא מוכח דיש 'קנינים' אלא דמוכח רק דהוי גניבה לענין "חיובים" של כפל ארבעה וחמשה, וכמבואר בדברי הגר"ב (בדף סב, ב) שאף כאשר אין קניני גניבה מ"מ שייכא ענין של 'מעשה גניבה' המחייבו קנס. ודכוותי' י"ל דבאיסורי הנאה יש 'מעשה גניבה' המחייב קנס אף דאין קניני גניבה, משא"כ בגזילת קרבן דצריך קנין להגנב בכדי שתעלה לחובתו עדיין לא שמענו.

שנית, אף את"ל דמוכח מהתם דיש אף 'קניני גניבה', אבל מ"מ לא יספיק לו, דהרי הכא איירינן לאחר יאוש וצריך לזכות בקנין גמור בכדי שהקרבן יירצה בשביל הגנב, משא"כ התם לא מדובר על קנינים גמורים, אלא רק לענין גניבה בעלמא, אבל קנין גמורה לא שמענו. [ויש לדון אי דבר זה תליא בפלוגתא בגנב לאחר יאוש האם צריך לעשות מעשה קנין, דאי נימא דא"צ לעשות מעשה קנין חדש יש לדון שיגמר הקנין מאליו].

ועוד יש להוסיף, דהחסרון בהקנת קרבן אינו בכח ההקנאה, אלא בהעברה ותפיסת בעלות דא"א להעביר מבעלות זו לבעלות אחרת - ואין נ"מ ע"י

הגאון הנצי"ב זצ"ל

עלה תפלה Prayer on Purim - Rabbi Asher Dovid May

Taken from *Why We Rejoice* by Rabbi Shlomo Dickman

The Gemara (*Megillah* 10b-11a) quotes fourteen *Amora'im* who began their Purim lectures with different *pesukim*. Each one felt their *pasuk* best represented the megillah's message. Rav Masna, the twelfth of the *Amora'im*, listed this *pasuk* as the one that best encapsulates the megillah's message: *כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרבים אליו פה אלקינו בכל קראנו אליו* (*Devarim* 4:7). The Rambam at the end of his list of mitzvos also cites this *pasuk* as the lesson of Purim.

Rav Masna and the Rambam are telling us that the essence of Purim is prayer. This is the primary purpose of the Yom Tov. The Maharal in the introduction to his sefer on Purim called *Ohr Chadash* writes that "The key to the Yom Tov of Purim is the strength of prayer."

The *sefer Shibolet Haleket* quotes Rav Amram Gaon who said the custom was that the head of *beis din* would lead the prayers on Purim, and they would say *Tachanun* and add supplication.

Nowadays, we do not say *Tachanun* because it isn't recited on days of joy, and Purim is called: *Days of feasting and joy* (*Esther* 9:22). But in earlier generations there was a custom to do just the opposite. Because the salvation of Purim came from prayer, it is therefore appropriate to increase our prayers.

The *Kli Yakar* (*Shemos* 17:12) states that Amalek wanted to uproot the foundations of Klal Yisrael: Torah, *avodah*, and *gemilas chassadim* (*Avos* 1:2). The mitzvos of Purim correspond to these three pillars. Reading the megillah corresponds to Torah; *mishloach manos* and *matanos l'evyonim* to *gemilas chassadim*; and Ta'anis Esther, when we say *selichos* and pray, corresponds to *avodah*. Ta'anis Esther is not only a preface to Purim; it is part of the *avodah* of the day of Purim. It is then that we fulfill the custom of increasing supplication on Purim, to commemorate this important aspect of the day: its power of prayer.

The Midrash (*Vayikra Rabbah* 30:3) discusses the *pasuk*: *הָתֵבָה זֹאת לְדוֹר אַחֲרוֹן וְעַם נִבְרָא יְהִלֵּלָהּ* (*Tehillim* 102:19). What does it mean that a new generation will be born? One opinion in the Midrash explains that it is referring to the generation of Mordechai. That generation was so close to death that its salvation is considered a rebirth; it was like a new nation.

The Maharal (in *sefer Tiferes Yisrael*, ch. 53) quotes a Midrash that says that all the festivals will be annulled when Mashiach comes, except for Yom Kippur and Purim. Both these festivals involve resurrection, being reborn after dying. On Yom Kippur, a person who was destined to die because of his sins

is restored to life. This is a form of *techiyas hameisim*. Likewise, on Purim, when the decree was annulled and the nation was granted life, this "life" came from a level of life that is above nature. Hashem didn't annul the decree in the usual manner of annulling decrees. Hashem shone a special light on them, a light that originates in *techiyas hameisim*. Their regular life force had already been destroyed by the decree: *To destroy, kill, and annihilate all the Jews* (*Esther* 3:13) — they were considered dead. Hashem opened a new gate of mercy for them through which they were granted life again. Therefore, it is appropriate that these two festivals will not be annulled at the time of *techiyas hameisim*, for they are both connected to the concept of *techiyas hameisim*.

The Maharam Schiff (at the end of *Chullin*) elaborates about the miracle of Purim. He writes that Esther is alluded to in the Torah in the verse, *וְנָכְנִי הַסֵּתֶר אֶסְתֵּיר פָּנַי*. Since this was a time of the *Shechinah's* concealment, it was appropriate that redemption came through a woman of extreme modesty. Because of this quality, her prayers could reach a high, hidden place in Heaven where they were able to annul Haman's power.

Mordechai is alluded to in the Torah in the words *מֶרְדֵּיכַי* (*Shemos* 30:23), which is one of the spices of the *ketores*. The *ketores* was brought into the innermost chamber of the Beis Hamikdash, the Holy of Holies, on Yom Kippur. During the rest of the year, it was only offered on the inner altar. In this same way, Esther and Mordechai's prayers were able to reach inside the deepest chambers of Heaven, from where they could overturn the decree of Haman.

The *sefer Tiferes Shlomo* quotes the Arizal who said that Purim has a level that is very high, even higher than Shabbos and Yom Kippur, for Mordechai brought down a great illumination of mercy to the Jewish People, the likes of which the world had never seen, even when the Torah was given. Therefore, explains the *Tiferes Shlomo*, although all the other festivals will be annulled in the light of the holiness of the time after Mashiach comes, Purim will not be annulled, since its light is from such a holy place.

The *sefer Kav Hayosher* (chapter 99) writes that the secrets of the world above begin to be revealed when we start reading the megillah.

The power and joy of Purim comes from the strength of the prayers of that generation, which made such an impression that Hashem's mercy became revealed through the Yom Tov of Purim and through Mordechai and Esther. That power remains in Purim forever.

Rav Asher Dovid May

